

Beleidsnota Invasieve exoten

Leeswijzer

Eerst wordt de aanleiding van de ontwikkeling van exotenbeleid besproken: globalisering, internationale afspraken en het ontbreken van Nederlands beleid om schade door invasieve exoten aan biodiversiteit te voorkomen. Vervolgens worden de uitgangspunten van het beleid toegelicht. Tot slot wordt weergegeven op welke wijze het beleid uitgevoerd zal worden. In de bijlage wordt ter illustratie een aantal voorbeelden van invasieve uitheemse soorten gepresenteerd.

Toenemende globalisering

Als gevolg van een toenemende globalisering en meer verkeer van goederen en personen over grote afstanden, neemt de kans dat soorten door menselijk handelen over de wereld verspreid worden toe. Daarnaast worden soorten soms bewust geïmporteerd en geëxporteerd, vaak zonder dat de risico's daarvan bekend zijn. Veruit de meeste soorten zijn niet in staat om in hun nieuwe omgeving te overleven. Andere soorten zijn wel in staat zich te handhaven, maar richten geen schade aan.

In sommige gevallen weten nieuwe soorten zich echter explosief te ontwikkelen en vormen een plaag met soms ernstige bedreigingen voor volksgezondheid, veiligheid, economische schade en biodiversiteit. Voorbeelden hiervan worden steeds talrijker en dit vraagt om een gecoördineerd en eenduidig rijksbeleid.

Internationale verdragen

Nederland is een open land. Soorten kunnen Nederland makkelijk via de zee, rivieren of over het land vanuit andere gebieden bereiken en koloniseren. Dankzij onze open EU-grenzen en onze functie als doorvoerland, is het niet zonder meer mogelijk onze grenzen voor uitheemse soorten te sluiten. Hierbij spelen ook economische belangen een rol. Dit maakt dat internationale afspraken en samenwerking essentieel zijn voor een succesvol exotenbeleid.

In internationaal verband is er al veel voor exoten geregeld:

- *Biodiversiteitsverdrag*: herkent de verspreiding van soorten tot ver buiten hun oorspronkelijke leefgebied als gevolg van menselijk handelen als één van de belangrijkste oorzaken van achteruitgang van biodiversiteit. Daarom is in artikel 8h van dit verdrag opgenomen dat landen beleid formuleren dat erop gericht is om de introductie van soorten te voorkomen die inheemse soorten of ecosystemen kunnen bedreigen.
- *'Convention on the conservation of European wildlife and natural habitats'*: In dit verdrag worden de principes uit het biodiversiteitsverdrag verder op Europees niveau uitgewerkt en worden voorstellen gedaan om de bestrijding van invasieve exoten op Europees niveau vorm te geven.
- *International Plant Protection Convention*: Het doel van deze conventie is om het risico op verspreiding van plantenziekten door de internationale handel tegen te gaan terwijl tegelijkertijd de handel zo min mogelijk belemmerd wordt. De IPPC heeft een doelstelling die het belang van beleid voor invasieve exoten onderschrijft en het hiervoor gehanteerde instrumentarium leent zich er ook uitstekend voor om te gebruiken bij de bestrijding van exoten in natuurgebieden.
- *Fytorichtlijn (2000/29)*: Binnen de EU is de kern van de fytosanitaire regelgeving voor schadelijke organismen voor planten en plantaardig materiaal vastgelegd in de Fytorichtlijn (2000/29). Hoofddoel van de Fytorichtlijn is het voorkomen van insleep van en de verspreiding van voor planten schadelijke organismen met de invoer van zendingen uit derde landen.
- *Concept Verdrag ballastwater*: Om de verspreiding van organismen via het ballastwater van schepen te voorkomen is binnen de kaders van de International Maritime Organisation (IMO) een verdrag opgesteld dat regels stelt aan de manier waarop met ballastwater om wordt gegaan. Dit verdrag treedt pas in werking wanneer voldoende andere landen dit mee ondertekenen.

In de ons omringende landen wordt ook gewerkt aan beleid en regelgeving ten aanzien van exoten, die schade kunnen toebrengen aan de Europese natuur. Nederland zal zoveel mogelijk de aansluiting blijven zoeken bij de organisatie van exotenbestrijding in de andere Europese landen.

CONCEPT

Uitgangspunten beleid

Onder een exoot wordt verstaan een soort die ons land vanuit het natuurlijke verspreidingsgebied door menselijk handelen heeft bereikt en zich sindsdien heeft gevestigd. Exoten die nieuw worden geïntroduceerd vormen in de meeste gevallen geen grote problemen. Slechts een beperkt aantal exoten vormt een invasie. Van een invasie is sprake wanneer soorten zich explosief ontwikkelen en op die manier inheemse planten en dieren verdringen of wegconcurreren. Nieuwe soorten kunnen op die manier een bedreiging vormen voor de biodiversiteit.

De noodzaak om in te grijpen hangt af van de aard en ernst van de problemen die een soort kan veroorzaken. Exotenbestrijding hoeft slechts plaats te vinden wanneer geïntroduceerde soorten een reële dreiging vormen. Vaak is dit echter lastig van te voren te bepalen en kunnen soorten het best verwijderd worden als de populaties nog klein en beheersbaar zijn. Verderop in dit hoofdstuk wordt nader stilgestaan bij de criteria op grond waarvan een soort als probleem kan worden aangemerkt.

Exotenbestrijding heeft lang niet altijd kans van slagen. Planten en dieren die zich hebben gevestigd en zich over heel Nederland verspreid hebben, zijn in veel gevallen niet meer weg te krijgen. Dit speelt nog sterker wanneer de soort ook in de ons omringende landen algemeen is. Bij de afweging om in de verspreiding van een exoot in te grijpen dient daarom ook de haalbaarheid een rol te spelen.

Een ander aspect waar bij exotenbestrijding rekening mee gehouden dient te worden is de mogelijk negatieve bijeffecten van de bestrijdingsmethode. Gewaakt dient te worden dat het middel niet erger is dan de kwaal. Dit kan bijvoorbeeld een rol spelen wanneer voor de bestrijding van een soort chemicaliën gebruikt worden.

Niet iedere exoot zal dus actief worden bestreden. De beslissing om een exoot actief te bestrijden zal afhangen van de aard en omvang van het probleem dat door deze exoot wordt veroorzaakt en van de verwachte maatschappelijke en financiële inspanningen die de bestrijding zal vergen.

Soorten die als gevolg van klimaatveranderingen Nederland vanuit de ons omringende landen bereiken, vallen niet onder deze definitie. Deze soorten maken deel uit van door klimaat veranderende Europese ecosystemen.

Criteria voor actief beleid

Een exoot kan op verschillende manieren een bedreiging vormen voor de biodiversiteit en het ecosysteem:

- wegconcurreren van inheemse soorten
- predatie en parasitering inheemse soorten
- infectie van inheemse soorten
- genetische vermenging waardoor kenmerken van inheemse (sub)soorten verdwijnen.

Na habitatverlies en stroperij zijn exoten wereldwijd de grootste bedreiging voor biodiversiteit.

Consequenties beleid

De consequentie van de keuze om niet alle exoten actief te bestrijden, is dat het merendeel van de in Nederland aanwezige exoten en toekomstige introducties zich een plek in de Nederlandse natuur mogen verwerven. Dit heeft als gevolg dat Nederlandse ecosystemen kunnen veranderen, lokaal kan dit zelfs zeer ingrijpend zijn. Met het voeren van het hier beschreven beleid wordt geaccepteerd dat dergelijke veranderingen plaats kunnen vinden.

Deze keuze is gerechtvaardigd door de dynamiek die ecosystemen op zowel lokale als op mondiale schaal eigen is en de hieruit voortvloeiende beperkte mogelijkheden om veranderende soortsaanstellingen effectief tegen te gaan. Beleid dat exotenproblematiek op een radicalere wijze tegemoet treedt, zal gepaard moeten gaan met dure en vergaande handelsbelemmerende maatregelen en wellicht ook de inheemse soorten beschadigen.

In deze nota wordt aangegeven hoe het voorkomen en bestrijden van de exotenproblematiek met een acceptabele inzet van capaciteit en financiële middelen plaats kan vinden.

Rol van LNV

CONCEPT

De rol van de Rijksoverheid zal primair gericht zijn op het voorkomen dat invasieve soorten zich in Nederland vestigen. De meest effectieve manier om te voorkomen dat invasieve exoten een probleem veroorzaken is door te voorkomen dat dergelijke soorten hier komen en door wanneer ze gesignaleerd worden, in een zo vroeg mogelijk stadium in te grijpen. Hiervoor is het van belang:

- Dat voldoende kennis over de processen en effecten van invasies voorhanden en toegankelijk is;
- Dat een goedwerkend signaleringssysteem operationeel is en dat de mensen in het veld exoten kunnen herkennen;
- Dat alle betrokken actoren zich bewust zijn van de problemen die bij exoten een rol spelen en dat men zich bewust is van de consequenties van het eigen handelen;
- Dat bij de import van goederen voldoende maatregelen getroffen worden om het meeliften van ongewenste soorten te voorkomen;
- Dat bij het signaleren van een potentieel invasieve exoot voldoende middelen en capaciteit beschikbaar is om de soort zo snel mogelijk te kunnen elimineren;
- Dat duidelijk is hoe verantwoordelijkheden over de verschillende betrokken instanties verdeeld zijn;
- En dat voldoende wettelijk en juridische basis bestaat om effectief op te kunnen treden.

De voornaamste taken die het ministerie van LNV op zich neemt zullen worden ondergebracht bij een Coördinerend Orgaan exoten. In 2006 wordt een inventarisatie uitgevoerd ten behoeve van de oprichting van dit orgaan, verderop in deze nota wordt hier uitvoeriger op terug gekomen.

Wanneer een soort zich reeds heeft gevestigd en uitroeien niet meer tot de reële mogelijkheden behoort, blijft slechts het hanteerbaar en controleerbaar houden van de met deze soort gepaard gaande problemen als mogelijke maatregel over. De vestiging van een exoot bevindt zich dan in de laatste fase, hetgeen inhoudt dat we met de betreffende soort moeten leren leven. In dit stadium richt het beleid zich niet meer op het elimineren van de soort, maar is sprake van het beheer van een terrein waarin de exoot één van factoren is die bij het beheer van het terrein eventueel bijsturing behoeft. In dat stadium is exotenbeheer een onderdeel van het reguliere terreinbeheer.

Relatie met landbouw

Veeziekten en plantenziekten zijn vaak ook het gevolg van exotische soorten die Nederland vanuit het buitenland weten te bereiken. Ter bescherming van landbouwgewassen en vee kent Nederland een zeer lange traditie van beleid en bijbehorende maatregelen en hiervoor zijn goedfunctionerende signalerings- en eliminatieprogramma's ingericht. Om die reden richt deze nota zich niet op dergelijke aspecten van exotenbeleid. In de uitvoering zal, waar dat mogelijk is, echter wel aansluiting gezocht worden bij deze reeds bestaande structuren. Zodoende kan optimaal gebruik worden gemaakt van bestaande expertise en van de aanwezige infrastructuren op dit gebied.

Relatie met andere ministeries

Exoten hoeven niet alleen een bedreiging voor de biodiversiteit te vormen. Ook voor de veiligheid en voor volksgezondheid kunnen exoten een probleem vormen. Daar waar overlap met volksgezondheidsproblemen ontstaan, wordt in overleg getreden met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en daar waar relevant wordt ook in overleg getreden met het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Het uitgangspunt is dat daar waar dat nodig is, zoveel mogelijk met andere ministeries en de daaronder vallende uitvoerende diensten wordt samengewerkt, zodat optimaal gebruik gemaakt kan worden van reeds aanwezige organisatiestructuren.

Relatie met bestaand exotenbeleid

Het hier gepresenteerde beleid zal in eerste instantie geen consequenties hebben voor reeds bestaand beleid ten aanzien van exoten, zoals bijvoorbeeld voor de muskusrat. Na verloop van tijd is het echter wel denkbaar dat dergelijk beleid wordt opgenomen in het hier gepresenteerde exotenbeleid. Ook dit zal in goed overleg met de betrokken partijen gebeuren.

Relevante regelgeving

Om effectief op te kunnen treden tegen exoten dient een wettelijk en juridische kader te bestaan. Dit is nodig om maatregelen die de invoer van exoten dienen te beperken af te kunnen dwingen, maar ook is het bij eliminatieacties noodzakelijk dat voldoende juridische basis bestaat op grond waarvan dergelijke acties uitgevoerd kunnen worden. Voor exotenbestrijding bestaat een aantal relevante wetten. Deze worden hier kort behandeld:

CONCEPT

- *Flora- en faunawet* Het is verboden dieren of eieren van dieren in de vrije natuur uit te zetten. Ook voor een aantal planten is het verboden deze in de vrije natuur te planten of uit te zaaien. Voor een aantal planten en dieren is ook bezit en handel verboden. Deze wet maakt het mogelijk op te treden wanneer schadelijk soorten bewust in Nederland worden geïntroduceerd. Artikel 67 van de Flora- en faunawet biedt de mogelijkheid om personen of organisaties aan te wijzen om schadelijke diersoorten te elimineren ter voorkoming van schade aan flora en fauna. Dit is een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten.
- *Natuurbeschermingswet 1998* De Natuurbeschermingswet stelt voor activiteiten in Natura 2000 gebieden als voorwaarde dat aangetoond moet zijn dat deze activiteiten geen negatief effect hebben in relatie tot het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen die voor het betreffende gebied zijn geformuleerd. Met name voor marine ecosystemen kan dit aanleiding zijn om activiteiten waarbij een risico op ongewenste introducties bestaat, niet toe te staan.
- *Visserijwet* De Visserijwet is van toepassing op alle vissoorten en schaal- en schelpdieren zoals die in deze wet zijn opgenomen. Dat is inclusief een aantal ingeburgerde exoten. Op basis van de Visserijwet kunnen nadere beperkingen worden gesteld aan de bevissing, alsmede op het uitzetten van de in de Visserijwet genoemde soorten. In de afwegingen hieromtrent wordt mede rekening gehouden met de belangen van de natuurbescherming. De genoemde beperkingen kunnen afhankelijk van de situatie (soort, gebied) ofwel in de vorm van generieke regelgeving, ofwel in de vorm van nadere beperkingen in uit te geven vergunningen, hun beslag krijgen. Dit beleid is van toepassing op de kustwateren en de binnenwateren.
- *Plantenziektewet* Het nationaal uitvoeringskader voor fytoosanitair beleid ligt in de Plantenziektenwet (PZW). Deze vormt het kader waarbinnen de fytorichtlijn en de commissiebesluiten en beschikkingen worden geïmplementeerd in Nederland. Via een mandaatbesluit dat aan de PZW hangt is de directeur PD verantwoordelijk voor het handelen op het moment dat er een voor planten schadelijk organisme wordt gevonden.
- *CITES* The convention on international trade in endangered species of wild fauna and flora (CITES) ziet toe op de internationale handel in bedreigde plant- en diersoorten. Hoewel de focus van deze internationale regelgeving specifiek bij bedreigde plant- en diersoorten ligt, gaat het ook hierbij om het internationale transport van organismen. Bij dit transport vormen ziekten die deze dieren en planten meenemen risico's voor de Nederlandse biodiversiteit.

Momenteel onderzoekt LNV in hoeverre de huidige wet- en regelgeving toereikend is om introducties van potentieel invasieve exoten effectief te kunnen voorkomen.

Te nemen maatregelen

De introductie van een nieuwe soort verloopt in het algemeen via een aantal stadia. De mogelijkheden om in de verspreiding van zo'n soort in te grijpen verschilt per stadium. In het schema op de volgende pagina worden vier stadia onderscheiden waarbij voor ieder stadium wordt aangegeven welke acties ondernomen kunnen worden en wie daarvoor verantwoordelijk wordt geacht.

In het kader van de Convention on Biological Diversity is in internationaal verband een strategie ten aanzien van exoten overeengekomen. De te volgen strategie ten aanzien van invasieve exoten, gaat ervan uit dat de aanpak van exotenbestrijding in een zo vroeg mogelijk stadium dient te zijn. De volgorde van prioriteiten is:

- 1 preventie
- 2 eliminatie
- 3 isolatie en beheer van de populatie

Preventie

Een soort die zich eenmaal heeft gevestigd is zeer moeilijk weg te krijgen. Het zwaartepunt van het te voeren beleid zal daarom gericht zijn op het nemen van preventieve maatregelen.

Het grootste deel van de uitheemse soorten die in Nederland een probleem veroorzaken, is bewust in Nederland ingevoerd en al dan niet met opzet in de natuur losgelaten. Deze opzettelijke introductie van uitheemse soorten komt voor een belangrijk deel voort uit een gebrek aan bewustzijn onder betrokken actoren ten aanzien van de risico's die het invoeren van exoten met zich mee brengt. Met behulp van goede voorlichting kunnen deze introducties voor een belangrijk deel worden voorkomen.

Naast het stimuleren van een bewustwordingsproces, kan door middel van het maken van afspraken met betrokken sectoren en door de effectuering van wet- en regelgeving ten aanzien van invoer en

CONCEPT

bezit van exoten een aanzienlijk deel van de problemen preventief ondervangen worden. Op dit moment bestaan er nauwelijks afspraken over het importeren van niet-beschermd uitheemse soorten die gebruikt worden in tuinen, parken, aquaria, of vijvers en zich in de natuur kunnen verspreiden. Door duidelijke afspraken te maken met sectoren als importeurs, tuincentra en transporteurs en door beperkingen op te leggen aan de opzettelijke invoer van uitheemse soorten valt veel winst te behalen. Zoals in het vorige hoofdstuk is aangegeven biedt de Flora- en faunawet ook mogelijkheden om de invoer en het bezit van bepaalde soorten te verbieden. In sommige gevallen kan dit overwogen te worden.

Het ministerie van LNV zal een actieve communicatiestrategie voeren om de bewustwording te stimuleren. Daarnaast treedt het ministerie in overleg met de sectoren die verantwoordelijk gehouden kunnen worden voor de invoer van exotische planten en dieren. Het streven is om op vrijwillige basis tot afspraken met het bedrijfsleven te komen over de voorwaarden waaronder introducties plaats kunnen vinden. Zo dient voorafgaand aan de invoer van exoten een analyse gemaakt te worden van de risico's die deze introducties met zich meebrengen. Dergelijke analyses (PRA; Pest Risk Analysis) zullen worden uitgevoerd door het in oprichting zijnde coördinerend orgaan exoten.

Eliminatie

Wanneer een (potentieel) invasieve exoot zich ondanks preventieve maatregelen toch in de Nederlandse natuur heeft weten te vestigen, is het van belang zo snel mogelijk te reageren. Wanneer een soort in staat wordt gesteld zich te ontwikkelen tot een gevestigde populatie, is het zeer moeilijk deze soort nog uit te roeien. Eliminatie dient daarom ter hand te worden genomen in het stadium dat de aantallen nog overzichtelijk zijn en de individuen nog met een relatief geringe inzet van middelen op te sporen zijn.

Op basis van de gemaakte Plaag Risico Analyse zal het Coördinerend Orgaan Invasieve Exoten de Minister advies uitbrengen over de te volgen werkwijze. De hierbij te hanteren methode en de organisatie die de activiteit in het veld uit moet voeren, zal sterk afhankelijk zijn van de betreffende soort.

Beheer

De verantwoordelijkheid voor het weren en elimineren van een invasieve exoot ligt in eerste instantie bij het ministerie. Het beheer van een populatie exoten die zich reeds gevestigd heeft, is echter de verantwoordelijkheid van een terreinbeheerder. De beheerders hebben de verantwoordelijkheid voor de deugdelijke staat van hun terreinen. Dat impliceert ook dat terreinbeheerders geacht mogen worden hun terreinen zo te beheren dat bedreigingen door exotische planten en dieren beheersbaar worden gehouden. In het geval dat een uitheemse soort voor problemen zorgt die de schaal waarop individuele beheerders kunnen ingrijpen te boven gaat, zullen organisaties als provincies, gemeenten, waterschappen en faunabeheereenheden meehelpen met de bestrijding van exoten.

In goed onderling overleg kan worden besloten dat LNV een aantal acties onderneemt om de verspreiding van een soort zo veel mogelijk te beperken of dat specifiek onderzoek wordt gedaan naar beheermethoden. Dit soort acties zijn echter altijd eindig of zullen na verloop van tijd aan andere instanties worden overgedragen. De rol van LNV hierin zal nog slechts een ondersteunende zijn. Terreinbeheerders dient in dit verband overigens in de brede zin des woords te worden opgevat. Ook boeren, waterschappen, particuliere beheerders, gemeenten etc. kunnen hier toe worden gerekend.

Informatievoorziening en monitoring

Preventie van de introductie van exoten kan alleen indien actuele informatie over de aanwezigheid van exoten en de mate waarin deze exoten een probleem (kunnen) vormen, structureel wordt verzameld en toegankelijk wordt gemaakt. Hiertoe zal een goed werkend signalering- en monitoringsysteem ontwikkeld worden.

Daarnaast dient ook bij beheerders en andere personen die regelmatig in het veld zijn een zekere mate van kennis over exoten aanwezig te zijn. Hierbij gaat het zowel om het kunnen herkennen van exoten als om het weten hoe te handelen bij het aantreffen van een exoot.

Coördinerend orgaan

De verantwoordelijkheden die door het ministerie van LNV op zich genomen worden, worden ondergebracht bij een coördinerend orgaan dat binnen de structuren van de Plantenziektenkundige

CONCEPT

Dienst wordt ondergebracht. De exacte rol en functioneren van het coördinerend orgaan wordt in 2006 onderzocht. Concreet zal het coördinerend orgaan zich richten op vier taken:

- 1 *Preventieve taken*, zoals het ondersteunen bij controles aan de grenzen, het meewerken aan het opstellen van gedragscodes met de verschillende sectoren en het coördineren van de voorlichting over exoten.
- 2 *Signalering en monitoring*. Het coördinerend orgaan zal fungeren als centraal punt waar informatie over de verspreiding van exoten samenkomt. Hierbij zal waar mogelijk gebruik worden gemaakt van bestaande monitoringsstructuren. Het coördinerend orgaan zal zowel informatie over de verspreiding van exoten binnen Nederland verzamelen als informatie uit het buitenland over exoten die Nederland mogelijk zullen bereiken.
- 3 *Risicoanalyses*. Het coördinerend orgaan zal voor exoten die worden gesignaleerd een analyse maken van de kans dat de betreffende soort een bedreiging zal vormen voor één van de genoemde criteria. Deze analyse wordt gebaseerd op kennis die in Nederland of elders beschikbaar is. Naast een inschatting van de potentiële bedreiging die van een soort uitgaat, wordt ook een inschatting gemaakt van de financiële en maatschappelijke kosten die gepaard zullen gaan met de actieve bestrijding van een soort en van de maatschappelijke impact die met deze bestrijding gepaard zal gaan.
- 4 *Bestrijding*. Wanneer op basis van de door het coördinerend orgaan gemaakte risicoanalyse wordt besloten over te gaan tot actieve bestrijding van een soort, zal het coördinerend orgaan ook de bestrijding op zich nemen. In veel gevallen kan bij de bestrijding gebruik worden gemaakt van de reeds binnen de Plantenziektenkundige Dienst bestaande organisatiestructuren. In veel andere gevallen zal van externe expertise en faciliteiten gebruik gemaakt moeten worden. In beide gevallen geldt dat het coördinerend orgaan als zelfstandige eenheid binnen de PD de bestrijding vooral zal aansturen en coördineren.

Het Coördinerend Orgaan zal op een nog nader te bepalen wijze worden ondergebracht binnen de structuur van de Plantenziektenkundige Dienst. De reden hiervoor is dat deze organisatie al jarenlange ervaring heeft met de bestrijding van schadelijke organismen. De expertise van de PD beperkt zich echter tot organismen die schadelijk zijn voor planten en dit zijn voornamelijk insecten en schimmels. In een aantal gevallen zal deze organisatie zich dus op geheel nieuw terrein gaan begeven. In die gevallen is het coördinerend orgaan in grote mate afhankelijk van andere partijen en organisaties. Het coördinerend orgaan zal daarom vooral fungeren als spin in het web en hoewel het coördinerend orgaan de coördinatie over alle werkzaamheden op zich neemt, zal het in veel gevallen voorkomen dat de daadwerkelijke uitvoering van taken bij andere instanties worden belegd. Het coördinerend orgaan zal fungeren binnen een uitgebreid netwerk van actoren waarvoor het belangrijk is dat deze in de verschillende stadia goed geïnformeerd zijn en goed weten wat van hen wordt verwacht en wat de exacte rol van het coördinerend orgaan is.

Het Coördinerend Orgaan wordt gecontroleerd door een Commissie Invasieve Exoten. In deze commissie zullen bestuurders uit het bedrijfsleven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en terreinbeheerders deelnemen. Deze commissie zal onafhankelijk zijn en de Minister van LNV adviseren.

Kosten

Het hier geformuleerde beleid dient op een aantal punten verder uitgewerkt te worden in concrete maatregelen. Hierover treedt het ministerie met diverse belanghebbenden instanties in overleg. Het uitgangspunt hierbij is dat maatregelen effectief moeten zijn, maar ook dat prestatieafspraken haalbaar en betaalbaar moeten blijven. Hieronder is in een tabel een schatting gemaakt van de hoeveelheid financiële middelen die in de eerste jaren nodig zullen zijn. De bedragen zijn uitgedrukt in miljoenen.

2006	2007	2008	2009	2010	2011
0,5	1,5	2,0	2,5	2,5	2,0

De kosten voor 2006 bestaan vooral uit

CONCEPT

- Huidige PD taken op het gebied van invasieve exoten in de groene ruimte, de voorbereidende studie naar het coördinerend orgaan en de eerste voorbereidingen voor de implementatie in 2007

Vanaf 2006 tot 2009 lopen de kosten gradueel op. Deze kosten bestaan uit

- De oprichting van het coördinerend orgaan
- Het opbouwen van een kennisnetwerk en het sluiten van contracten met gegevensbeherende organisaties over gegevensvoorziening.
- Het laten uitvoeren van inventarisaties naar het voorkomen en de verspreiding van exoten in Nederland.
- Het (laten) maken van risicoanalyses.
- Het (laten) adviseren over handelwijzen.
- Het (laten) uitvoeren van gekozen aanpak.
- Het opstellen en uitvoeren van een communicatiestrategie.

De hier geraamde bedragen zijn nog vrij groflijng. Gedurende de periode vanaf juni 2006 tot en met november 2006 wordt door de Plantenziektenkundige dienst een inventarisatie uitgevoerd naar de manier waarop het coördinerend orgaan gestalte kan krijgen. De hiervoor te maken kosten maken onderdeel uit van deze inventarisatie. Na oplevering van het adviesrapport dat hieruit voortvloeit, kan een nauwkeurigere en beter onderbouwde schatting van de kosten gemaakt worden. Deze raming moet gezien worden als een eerste inschatting met als werkgebied de risico's voor de biodiversiteit. Het daadwerkelijk uitvoeren van maatregelen, inspecties bij preventie, uitroeien bij binnenkomst en ondersteuning van beheersing kunnen de kosten aanzienlijk doen toenemen. In deze raming zijn grootschalige activiteiten dan ook niet opgenomen.

Wanneer het coördinerend orgaan operationeel is en de opstartfase is gepasseerd, zullen de kosten weer dalen.

Handhaven en aansprakelijkheid

Momenteel onderzoekt LNV de juridische basis voor het beleid ten aanzien van invasieve exoten.

Op 21 april 2004 is een EG-richtlijn tot stand gekomen betreffende milieuaansprakelijkheid met betrekking tot het voorkomen en herstellen van milieuschade (verder: de richtlijn).¹ Deze richtlijn dient op 30 april 2007 door de lidstaten te zijn geïmplementeerd. De richtlijn voorziet in een kader voor het voorkomen en herstellen van milieuschade. Onder het begrip milieuschade valt schade aan beschermde flora en fauna soorten, bijzondere natuurgebieden, wateren, en bodem. De centrale doelstelling van de richtlijn is dat een exploitant wiens activiteiten milieuschade of een onmiddellijk gevaar voor milieuschade hebben veroorzaakt, daarvoor uiteindelijk in financiële zin verantwoordelijk wordt gehouden. Onderzocht wordt nu of deze richtlijn ondernemers aansprakelijk kan stellen voor de kosten van exotenbestrijding.

Bijlage

Voorbeelden van problematische invasieve exoten in Nederland

Schade aan Biodiversiteit

Muntjak

De muntjak of blafhart is een kleine uit India afkomstige reeënsoort die vermoedelijk is ontsnapt uit hertenkampen en parken. In een groot deel Engeland heeft de soort zich ontwikkeld tot een plaag die nauwelijks nog in de hand te houden is. Daar verdringt hij de inheemse reeën en heeft een sterk selectieve invloed op de vegetatie. In Nederland bestaat op de Veluwe een populatie van vermoedelijk enkele honderden exemplaren. De soort mag geschoten worden, maar actieve bestrijding vindt niet plaats omdat hier geen prioriteit aan wordt gegeven. Bovendien wordt de publieke opinie gevreesd. Bij uitblijven van maatregelen bestaat de kans dat de soort zich ook in Nederland tot een plaag zal ontwikkelen. Omdat de soort ook in Duitsland voor komt, is een gecoördineerde aanpak wenselijk. Bekeken zal moeten worden in hoeverre bestrijding van deze soort mogelijk en wenselijk is.

Amerikaanse rivierkreeft

De Amerikaanse rivierkreeft is uitgezet voor de consumptiedoeleinden en is via de aquariumhandel in Nederlandse rivieren en meren terechtgekomen. Deze kreeft heeft ziekten als kreeftenpest meegenomen, waartegen ze zelf immuun is, maar die onder de inheemse rivierkreeften een grote slachting heeft aangericht. De Europese rivierkreeften zijn hierdoor, op enkele kleine populaties na, bijna geheel uitgestorven. Voor deze soort wordt bekeken in hoeverre het mogelijk is lokaal beken vrij van de kreeften te maken, gecombineerd met herintroductieprogramma's.

Volksgezondheid

Vuurmier

De van oorsprong Zuid-Amerikaanse vuurmier is recentelijk aangetroffen in een uit de Verenigde Staten afkomstige partij ficussen. Het is niet bekend of de soort zich inmiddels in Nederland heeft gevestigd. In de Verenigde Staten vormt de mier grote kolonies en vormt een bedreiging voor de volksgezondheid. Een beet van de vuurmier kan hevige allergische reacties tot gevolg hebben. Om de soort effectief te kunnen weren is goede monitoring en onmiddellijk ingrijpen bij vondsten van groot belang.

Veiligheid

Muskusrat

De muskusrat is een soort die begin 20^e eeuw in Europa vanuit Noord-Amerika is ingevoerd om op te jagen en vanwege zijn kostbare pels. Binnen enkele decennia had de muskusrat zich explosief ontwikkeld en begon een plaag te worden. Muskusratten graven gangen die onder dijken en spoortrajecten verzakkingen kunnen veroorzaken met gevaarlijke situaties van dien. Op dit moment worden muskusratten actief bestreden door provincies, die deze taken in de meeste gevallen door de waterschappen uit laten voeren. Met de muskusrattenbestrijding zijn grote geldbedragen gemoeid.

Economisch

Grote waternavel

De uit Noord-Amerika afkomstige grote waternavel is de enige soort waarvan het bezit in Flora en faunawet expliciet verboden is. Desondanks komt de soort veelvuldig op diverse locaties in Nederland voor. Het areaal breidt zich nog steeds uit. Deze waterplant vormt dikke lagen drijvende planten die andere soorten verstikken en watergangen verstopt, met als gevolg aanzienlijke economische schade. Waterschappen voeren al een aantal jaar een actief bestrijdingsbeleid, waaraan miljoenen euro's zijn uitgegeven. De bestrijding van de haarden is echter niet wettelijk geregeld, waardoor de soort zich blijft uitbreiden.